

Szendi Tünde (Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem):
**Nyelvjárási hangskönyv a szlovákiai Vág és Garam közeli régióból –
előkészítő munkálatok**

Az előadás összefoglalója

A magyar számítógépes dialektológiai kutatások (VARGHA 2017, VÉKÁS 2007) hatására az utóbbi években a szlovákiai magyar számítógépes dialektológiai kutatások is fellendültek (PRESINSZKY 2024), és több szlovákiai magyar régiót is lefednek, de számos terület (pl. a Vág és a Garam köze) még kiaknázatlan maradt. Doktori munkám célja, hogy a régióban 2024-ben készült életútinterjúk részleteit a számítógépes dialektológia segítségével feldolgozzam, létrehozok egy nyelvjárási hangskönyvet, elemezzem a nyelvjárási jelenségeket, és a létrejövő hangskönyvhöz olyan módszertani eszközöket készítek, amelyeket alkalmazni lehet az anyanyelvoktatás során (KISS szerk. 2001: 154).

Az eddig három részből álló *Szlovákiai Magyar Nyelvjárási Hangskönyv* (SzMNyHK.) 2. részében a Vág és Garam között csupán két település, Nagysalló és Sárkányfalva képviseli (PRESINSZKY 2021). Kutatásom újdonsága ezért egyrészt ennek a korábban alig adatolt, a közép-dunántúli–kisalföldi, valamint a palóc nyelvjárási régió között elhelyezkedő területnek a hangskönyvi megjelenítése, másrészt pedig a nyelvjárási jelenségek pontosítása (vö. JUHÁSZ 2001: 271, SÁNDOR 2007).

Kutatásomban a beszélt nyelvi anyagot a számítógépes dialektológia módszerével kezdtem el feldolgozni. A 70 év feletti interjúalanyok leggyakrabban a gyermek- és fiatakorukról, a családjukról, a munkájukról, a helyi népi és/vagy vallási szokásokról vagy a kedvteléseikről beszéltek. A feldolgozás során az interjúkból – technikai és tartalmi szempontokat figyelembe véve (KISS 2001: 160) – kiválasztott rövid, ezért felhasználóbarát, 3-5 perces részeket a Bihalbocs nevű dialektológiai szoftvert változatlanul alkalmazva informatizálom. A majdani elemzés során pedig megvizsgálom a nyelvjárási jelenségek használatának gyakoriságát és megoszlását (VARGHA 2007).

Előadásomban a kutatás eddigi eredményeit mutatom be. A 16 érintett településből négy, a régió különböző részén elterülő települést választottam ki, amelyek az egyes kisebb térségeket is képviselik: Tardoskéd és székelykötő, Martos délnyugatot, Farnad északkeletet, Muzsla délkeletet. Ismertetem a négy településen készült interjúk részleteiből kirajzolódó nyelvjárási jelenségeket, valamint összehasonlítom azokat – rámutatva a hasonlóságokra és a különbségekre.

A mai nyelvállapotot tükröző nyelvjárási szövegekkel a hangskönyv jól szemlélteti majd a magyar nyelv Vág és Garam közeli változatát, és kitűnő lehetőséget kínál a nyelvjárások oktatásának színesebbé, érdekesebbé, interaktívabbá tételére, korszerű forrást jelentve a magyartanárok számára az anyanyelvtanítás során (PARAPATICS 2018, PRESINSZKY 2023).

Hivatkozott szakirodalom

- JUHÁSZ DEZSŐ 2001. A nyelvjárási régiók. In: KISS JENŐ (szerk.) *Magyar dialektológia*. Osiris Kiadó, Budapest. 262–316.
- KISS JENŐ (szerk.) 2001. *Magyar dialektológia*. Osiris Kiadó, Budapest.
- PARAPATICS ANDREA 2018. *Nyelvjárástani munkafüzet. Feladatok a magyar nyelv területi változatosságának megismeréséhez*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- PARAPATICS ANDREA 2020. *A magyar nyelv regionalitása és a köznevelés. Tények, problémák, javaslatok*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.

- PRESINSZKY KÁROLY 2021. *A szlovákiai magyar nyelvjárási hangoskönyvek*. In: Katedra. https://katedra.sk/folyoirat/wp-content/uploads/2021/04/Katedra-folyoirat_28_08_27-28.pdf [2025. 9.25.]
- PRESINSZKY KÁROLY 2023. Nyelvjárási hangoskönyvek tanórai felhasználására alkalmazható feladatok. In: *Anyanyelv-pedagógia* XVI. évfolyam, 2023/3.
- PRESINSZKY KÁROLY 2024. *Magyar számítógépes dialektológiai kutatások Szlovákiában*. Magyar Tudományos Akadémia–Szlovákiai Magyar Akadémiai Tanács, Budapest.
- SÁNDOR ANNA 2007. Kísérlet a palóc nyelvjárások nyugati határának pontosítására. In: Zelliger Erzsébet (szerk.): *Nyelv, területiség, társadalom. A 14. Élőnyelvi Konferencia (Bük, 2006. október 9–11.) előadásai*. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. 45–54.
- SZABÓ GERGELY 2023. A nyelvi piknik mint a nyelvi változatosság megismerésének módszere. In: *Anyanyelv-pedagógia* XVI. évfolyam, 2023/3.
- SzMNyHK. = *Szlovákiai Magyar Nyelvjárási Hangoskönyv I–III*. 2017–2021. PRESINSZKY KÁROLY. Konstantin Filozófus Egyetem. Nyitra. <https://www.fss.ukf.sk/hu/tudomanyos-tevekenyseg/szlovakiai-magyar-nyelvjarasi-hangoskoenyv> [2025. 9. 25.]
- VARGHA FRUZZSINA SÁRA 2007. A magyar nyelvjárási hangoskönyv és elemzési lehetőségei. In: Zelliger Erzsébet (szerk.): *Nyelv, területiség, társadalom. A 14. Élőnyelvi Konferencia (Bük, 2006. október 9–11.) előadásai*. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest. 429–443.
- VARGHA FRUZZSINA SÁRA 2017. *A nyelvi hasonlóság földrajzi mintázatai. Magyar nyelvjárások dialektometriai elemzése*. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.
- VÉKÁS DOMOKOS 2007. Számítógépes dialektológia. In: Guttmann Miklós – Molnár Zoltán (szerk.) *V. Dialektológiai szimpozion. (Szombathely, 2007. augusztus 22–24.)* Szombathely. 289–293.